

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний технологічний університет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія пізнання

Обов'язкова навчальна дисципліна

Мова навчання – українська

Освітньо-наукова програма: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Код та найменування спеціальності : 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Шифр та найменування галузі знань: 07 «Управління та адміністрування»

Ступінь вищої освіти: доктор філософії

Розглянуто, схвалено та затверджено
Методичною радою університету

РОЗРОБЛЕНО ТА ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ: кафедрою філософії і права Одеського національного технологічного університету

РОЗРОБНИК: Шевченко Ганна Анатоліївна, доцент кафедри філософії і права, доцент, кандидат філософських наук

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри філософії і права Одеського національного технологічного університету

Протокол від « 10 » лютого 2023 р. № 1

Завідувач кафедри /ПІДПИСАНО/
(підпис)

Анатолій Соловей
Ім'я, ПРИЗВИЩЕ

Розглянуто та схвалено методичною радою з підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» спеціальності: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Голова ради /ПІДПИСАНО/
(підпис)

Наталя ПОВАРОВА
Ім'я, ПРИЗВИЩЕ

Гарант освітньої програми /ПІДПИСАНО/
(підпис)

Наталія БАСЮРКІНА
Ім'я, ПРИЗВИЩЕ

Розглянуто та схвалено Методичною радою ОНТУ
Протокол від «__» _____ 20__ р. №__

Секретар Методичної ради
університету /ПІДПИСАНО/
(підпис)

Валерій МУРАХОВСЬКИЙ
Ім'я, ПРИЗВИЩЕ

ЗМІСТ

1	Пояснювальна записка.....	4
1.1	Мета та завдання навчальної дисципліни	4
1.2	Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти.....	5
1.3	Міждисциплінарні зв'язки.....	6
1.4	Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС.....	6
2	Зміст дисципліни:.....	6
2.1	Програма змістових модулів.....	6-7
2.2.	Перелік тем семінарських занять.....	7-8
2.3	Перелік завдань до самостійної роботи.....	8-9
3	Критерії оцінювання результатів навчання.....	10-12
4	Інформаційні ресурси	12

1. Пояснювальна записка

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни філософії пізнання є ознайомлення аспірантів з основними здобутками сучасної філософської гносеології та епістемології зі стійким оволодінням ними загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду на підставі засвоєного у процесі вивчення курсу дисципліни знання про основні шляхи, форми, методи та проблеми філософського осмислення пізнавальної діяльності людини. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Філософія пізнання» є формування у аспірантів цілісного теоретичного компоненту наукового світогляду, теоретико-пізнавальної рефлексії, свідомого знання про власне місце у системі відношення «людина – світ» з визначенням особистісного ставлення до актуальних проблем гносеологічного та епістемологічного світовідношення на підставі засвоєння змісту, структури та тематики курсу у його концептуальному послідовному викладі процесів розгортання у пізнавальних визначеностях людської діяльності як процесу пізнання нею світу, самої себе та свого місця у світі у контексті загальних процесів цивілізування людини та формування людського світу як світу культури.

В результаті вивчення курсу «Філософії пізнання» аспіранти повинні

знати: – 1) існуючі концепції взаємозв'язку філософії і науки, історію розвитку та формування наукових картин світу; критично-креативні дискусії з питань впливу філософії на науку, а також науки на філософію;

– 2) особливості теорії пізнання, взаємозв'язок міфологічних, релігійних, мистецьких поглядів в пізнавальному процесі, формуванні креативного мислення вченого, основні дискусії з цього приводу;

– 3) теоретичні тлумачення соціальних процесів, їх вплив на розвиток науки та концепції зворотного впливу науки, техніки на соціальні процеси;

– 4) основні концепції методології та етики науки;

– 5) основні категорії філософії науки, типологічні характеристики основних концепцій, що описують розвиток наукового знання;

– 6) основні підходи до побудови логічно несуперечливих і обґрунтованих наукових концепцій;

– 7) співвідношення раціонального та ірраціонального, логіки та інтуїції, відкриття і обґрунтування в науковому пізнанні;

вміти: – 1) застосовувати у своїй науково-дослідницькій діяльності теорії філософського світогляду: еволюційну та революційну, синергетичну, поліваріантну, плюралістичну, толерантність тощо;

– 2) використовувати знання сучасної і традиційної логіки, методи і методології

розв'язання проблем конкретних тем дослідницької роботи, критично оцінювати існуючі наукові здобутки;

– 3) здійснювати свою наукову діяльність, дотримуючись наукової професійної

етики, громадянську позицію, сприяти дотриманню професійної етики науковим загалом;

– 4) викласти в формі реферату філософські питання напрямку дисертаційного дослідження;

– 5) критично оцінювати явища і факти псевдонаукових і паранаукових досліджень.

1.2. Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософії пізнання» здобувач ступеня вищої освіти «Доктора філософії» отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в [Стандарті вищої освіти зі спеціальності 076 – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»](#) та [освітньо-науковій програмі «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»](#) підготовки аспірантів.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження на відповідному рівні, досягати наукових результатів, які можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях, впроваджені у практичну діяльність, що створюють нові знання у підприємницьких, торговельних та біржових структурах та/або дотичних до них міждисциплінарних напрямках.

СК02. Здатність продукувати, обґрунтувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК05. Здатність до критичного переосмислення і розвитку сучасних теорій, методологій, об'єктів досліджень і практик із застосуванням системного підходу до врахування неекономічних аспектів з різних галузей знань у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК06. Здатність застосовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології (інформаційні системи, хмарні технології, комунікаційні технології передачі та обміну інформацією), прилади та обладнання (в тому числі комп'ютерна техніка, апаратно-програмне забезпечення), необхідні для виконання інноваційної науково-дослідної, педагогічної, професійної діяльності в підприємницьких, торговельних та біржових структурах.

Програмні результати навчання:

ПР08. Формулювати та перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, актуальні літературні та інформаційні джерела, результати теоретичного аналізу, моделювання, експериментальних

досліджень.

1.3. Міждисциплінарні зв'язки

Попередні – філософія, логіка, релігієзнавство, етика, естетика, соціологія, політологія, психологія; послідовні – філософія науки, методологія науки, філософія освіти.

1.4. Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС

Навчальна дисципліна викладається на 1 курсі у 1 семестрі для денної та заочної форм навчання

Кількість кредитів ECTS – 4, годин – 120

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	лабораторні	семінари
денна	40	14		26
заочна	28	10		18
Самостійна робота, годин	Денна - 80		Заочна - 92	

2. Зміст навчальної дисципліни

2.1. Програма змістовних модулів

Змістовий модуль 1: Людина і світ як головний пізнавальний предмет філософії

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.1.	Сутність філософії	0,5	0,5
1.2.	Свідомість та мова	0,5	0,5
1.3.	Світ людини як світ культури. Сутність людини	0,5	0,5
1.4.	Філософія життя	0,5	0,5
	Разом за модуль:	2	2

Змістовий модуль 2: Метафізичне (умоглядне) пізнання світу в людині мірних категоріях фундаментальної онтології

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
2.1.	Категорії «буття» та «ніщо». «Одне» та «множина»	1	1
2.2.	Категорія матерії	0,5	0,5
2.3.	Час та простір	0,5	0,5
	Разом за модуль:	2	2

Змістовий модуль 3: Соціальна діяльність та соціальне пізнання

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
3.1.	Філософія техніки	1	0,5
3.2.	Філософські питання економіки	1	0,5
3.3.	Філософські питання екології	0,5	0,5
3.4.	Філософські питання демографії. Філософія кохання.	0,5	0,5
3.5.	Філософія війни та миру	0,5	0,25
3.6.	Філософія освіти	0,5	0,5
3.7.	Соціально-класове самовизначення людини у соціальних структурах суспільства	0,5	0,25
3.8.	Національно-етнічне самовизначення людини у соціальних структурах суспільства	0,5	0,25
3.9.	Філософія держави і права	0,5	0,5

3.10.	Філософія історії	0,5	0,25
	Разом за модуль:	6	4

Змістовий модуль 4: Осягнення світу у духовно-практичному пізнанні: міф та релігія

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
4.1.	Міфологічне пізнання світу та філософсько-теоретична складова міфологічного світогляду	1	0,5
4.2.	Релігійне пізнання світу та філософсько-теоретична складова релігійного світогляду	1	0,5
	Разом за модуль:	2	1

Змістовий модуль 5: Філософсько-методологічна рефлексія як духовно-теоретичне пізнання процесу наукового пізнання.

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
5.1.	Сутність, методи та форми пізнання, філософська теорія істини.	1	0,5
5.2.	Філософія науки та методологія наукового пізнання.	0,5	0,25
5.3.	Логіко-категоріальні (філософські) підстави пізнання.	0,5	0,25
	Разом за модуль:	2	1
	Разом з дисципліни	14	10

2.2. Перелік тем семінарських занять

№ з/п	Назва семінарських занять	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1.1. Сутність філософії як теоретично-світоглядного пізнання проблем буття людини в світі та спосіб людського самовизначення.	1	1
2.	Тема 1.2. Свідомість та мова як трансцендентальні передумови здійснення когнитивно-пізнавальних процесів.	1	1
3.	Тема 1.3. Світ людини як світ культури. Сутність людини.	2	1
4.	Тема 1.4. Філософія життя. Екзистенціальні аспекти буття людини в світі культури.	1	1
5.	Тема 2.1. Категорії «буття» та «ніщо», «Одне» та «множина».	1	0,5
6.	Тема 2.2. Категорія матерії як світоглядний Абсолют та результат пізнавального узагальнення діяльнісного світовідношення людини.	1	0,5
7.	Тема 2.3. Час та простір. Пізнання просторово-часових вимірів буття людини у світі: антропологічний, культурно-історичний, соціокультурний та онтологічний аспекти категорій «часу» та «простору».	1	1
8.	Тема 3.1. Філософія техніки.	1	1
9.	Тема 3.2. Філософські питання економіки.	1	1
10.	Тема 3.3. Філософські питання екології.	1	1
11.	Тема 3.4. Філософські питання демографії. Філософія кохання.	1	0,5
12.	Тема 3.5. Філософія війни та миру.	1	0,5
13.	Тема 3.6. Філософії освіти.	1	1
14.	Тема 3.7. Соціально-класове самовизначення людини у соціальних структурах суспільства.	1	1
15.	Тема 3.8. Національно-етнічне самовизначення людини у соціальних структурах суспільства.	1	1

16.	Тема 3.9. Філософія держави і права.	1	0,5
17.	Тема 3.10. Філософія історії	1	0,5
18.	Тема 4.1. Міфологічне пізнання світу та філософсько-теоретична складова міфологічного світогляду	1	0,5
19.	Тема 4.2. Релігійне пізнання світу та філософсько-теоретична складова релігійного світогляду	1	0,5
20.	Тема 5.1. Сутність, методи та форми пізнання, філософська теорія істини	2	1
21.	Тема 5.2. Філософія науки та методологія наукового пізнання. Культура як духовна підстава діяльності вченого. Наукове пізнання і світогляд вченого.	2	1
22.	Тема 5.3. Логіко-категоріальні (філософські) підстави пізнання	2	1
	Усього	26	18

2.3.Перелік завдань до самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1.3. «Світ людини як світ культури. Сутність людини». 3.8. «Національно-етнічне самовизначення людини у соціальних структурах суспільства». Тема 4.1. «Міфологічне пізнання світу та філософсько-теоретична складова міфологічного світогляду». Тема 5.2. «Філософія науки та методологія наукового пізнання». Тема 5.3. «Логіко-категоріальні (філософські) підстави пізнання». «Українська філософська думка».	20	30
2	Тема 1.2. «Свідомість та мова як трансцендентальні передумови здійснення когнитивно-пізнавальних процесів». Тема 1.4. «Філософія життя. Екзистенціальні аспекти буття людини в світі культури». Тема 2.2. «Категорія матерії як світоглядний Абсолют та результат пізнавального узагальнення діяльнісного світовідношення людини». Тема 2.3. «Час та простір. Пізнання просторово-часових вимірів буття людини у світі: антропологічний, культурно-історичний, соціокультурний та онтологічний аспекти категорій “часу“ та “простору“». Тема 3.4. «Філософські питання демографії. Філософія кохання». Тема 3.9. «Філософія держави і права». Тема 4.2. «Релігійне пізнання світу та філософсько-теоретична складова релігійного світогляду». Тема 5.1. «Сутність, методи та форми пізнання, філософська теорія істини». 5.2. Культура як духовна підстава діяльності вченого. Наукове пізнання і світогляд вченого.	30	32
3	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань *)	30	30
Разом з дисципліни		80	92

*) Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота – це форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які аспіранти отримують у процесі вивчення дисципліни, а також застосування цих знань при виконанні окремих розділів дисертаційної роботи. Індивідуальна робота аспіранта складається з індивідуальних завдань за кожним модулем курсу у таких формах навчально-дослідних завдань:

1) Складання плану-проспекту оригінального першоджерела зі списку обов'язкової літератури (методичний посібник «Конспект першоджерел») до кожної теми курсу обсягом 1-2 сторінки рукописного тексту с наступною усною доповіддю за ним на семінарському занятті;

- або підготовка за індивідуальним завданням фіксованого виступу-доповіді на семінарі з питань семінару.

2) Написання письмової роботи у вигляді тезисної відповіді на екзаменаційне питання до однієї з тем модулів курсу з розділу № 3 «Зміст навчального матеріалу дисципліни» (екзаменаційні питання виділені підкресленням) обсягом 2-3 сторінки рукописного тексту с наступною усною доповіддю за нею на семінарському занятті, а у випадку, коли тема не виноситься на семінар, з наступною співбесідою. Денне відділення – 1 робота, заочне – дві;

- або підготовка за індивідуальним завданням фіксованого виступу-доповіді на семінарі з питань семінару.

3) Написання письмової роботи на тему «Цикл наук та дисциплін, що вивчають...» об'єкти та предмети, що становлять ключові поняття конкретного семінарського заняття – обсяг 3-5 сторінок рукописного тексту;

- або підготовка за індивідуальним завданням фіксованого виступу-доповіді на семінарі з питань семінару.

4) Написання письмової роботи на тему «Поняттєво-категоріальний апарат наукової спеціальності за темою дисертаційного дослідження аспіранта та суміжних наукових дисциплін» та «Методи наукового дослідження, що застосовуються у дисертаційній роботі аспіранта» – обсяг 5-7 сторінок рукописного тексту. Обов'язкове для написання для всіх аспірантів с наступним виступом на семінарах 5-го модулю.

5) Реферування новітньої літератури теми 3.4. «Філософські питання демографії. Філософія кохання» за напрямками «Проблеми шлюбу та сім'ї», «Демографічна ситуація в Україні та світі», «Любов та сім'я».

6) Написання самостійної світоглядно-філософської творчої роботи з самовизначення аспіранта «Хто я як...?» за темами курсу.

Виконання індивідуальних завдань передбачає врахування спеціалізації аспіранта, що знаходитиме прояв в узгодженні спеціалізації та навчальної теми:

Спеціальність	Тема семінару
076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.	3.2. Філософські питання економіки; 3.3. Філософські питання екології. 5.2. Культура як духовна підстава діяльності вченого. Наукове пізнання і світогляд вченого.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Види контролю: поточний, підсумковий – екзамен
диф. залік/екзамен

Нарахування балів за виконання змістового модуля

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання					
			денна			заочна		
	min	max	К-ть робіт	Сумарні бали		К-ть робіт	Сумарні бали	
				min	max		min	max
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Людина і світ як головний пізнавальний предмет філософії								
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	2	4	8
Виконання практичних робіт та підготовка до них	4/6	6/8	5	20	30	4	24	32
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	13/7	21/15	1	13	21	1	7	15
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25	1	10	20		15	25
Модульний контроль	10/5	15/10	1	10	15		5	10
Оцінка за змістовий модуль 1				60	100		60	100
Змістовий модуль 2. Метафізичне (умоглядне) пізнання світу в людині мірних категоріях фундаментальної онтології								
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	2	4	8
Виконання практичних робіт та підготовка до них	5/6	7/8	4	20	28	4	24	32
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	13/7	23/15		13	23		7	15
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Модульний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10
Оцінка за змістовий модуль 2				60	100		60	100
Змістовий модуль 3. Соціальна діяльність та соціальне пізнання								
Робота на лекціях	1/2	2/4	6	6	12	4	8	16
Виконання практичних робіт та підготовка до них	2/3	3/4	10	20	30	7	21	28

Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	9/6	13/11	1	9	13	1	6	11
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Модульний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10
Оцінка за змістовий модуль 3				60	100		60	100
Змістовий модуль 4. Осягнення світу у духовно-практичному пізнанні: міф та релігія								
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	1	2	4
Виконання практичних робіт та підготовка до них	6/22	10/32	3	18	30	1	22	32
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	15/11	21/19	1	15	21	1	11	19
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Модульний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10
Оцінка за змістовий модуль 4				60	100		60	100
Змістовий модуль 5. Філософсько-методологічна рефлексія як духовно-теоретичне пізнання процесу наукового пізнання.								
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	1	2	4
Виконання практичних робіт та підготовка до них	5/12	7/18	4	20	28	2	24	36
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	13/9	23/15	1	13	23	1	9	15
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Модульний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10

Оцінка за змістовий модуль 5				60	100		60	100
------------------------------	--	--	--	----	-----	--	----	-----

4. Інформаційні ресурси.

Базові (основні):

1. Кирилюк, О. С.

Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни "Філософія пізнання" [Електронний ресурс] : для аспірантів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / О. С. Кирилюк, Г. А. Шевченко ; відп. за вип. А. О. Соловей ; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса : ОНАХТ, 2019. — Електрон. текст. дані: 55 с.
<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT-cnv.BibRecord.166578>

2. Шевченко, Г. А.

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Філософія пізнання" [Електронний ресурс] : для аспірантів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / Г. А. Шевченко, С. М. Тодорова, Ю. М. Мельник ; відп. за вип. А. О. Соловей; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса: ОНАХТ, 2020. — Електрон. текст. дані: 45 с.
<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1291140>

3. Черняк, Галина Анатоліївна.

Конспект лекцій з дисципліни "Наукова риторика та стилістика" [Електронний ресурс]: для аспірантів спец. 073 "Менеджмент" галузі знань 07 "Управління та адміністрування" ден. та заоч. форм навчання / Г. А. Черняк, Г. В. Ангелов, І. А. Кириченко; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса: ОНАХТ, 2018. — 64 с. — Електрон. текст. дані.
<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT-cnv.BibRecord.162291>

4. Черняк, Галина Анатоліївна.

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни "Наукова риторика та стилістика" [Електронний ресурс]: для аспірантів спец. 073 "Менеджмент" галузі знань 07 "Управління та адміністрування" ден. та заоч. форм навчання / Г. А. Черняк; відп. за вип. Г. В. Ангелов; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса: ОНАХТ, 2018. — Електрон. текст. дані: 44 с.
<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT-cnv.BibRecord.162292>

5. Шевченко, Г. А.

Конспект лекцій з дисципліни "Філософія" [Електронний ресурс] : для бакалаврів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / Г. А. Шевченко, С. М. Тодорова, Ю. М. Мельник ; відп. за вип. А. О. Соловей ; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса: ОНАХТ, 2021. — Електрон. текст. дані: 61 с.
<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1601431>

6. Конспект лекцій з дисципліни «Філософія пізнання» для аспірантів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл.: Г.А. Шевченко / За редакцією Г.А. Шевченко.—

Одеса: ОНТУ, 2023. – 82 с. Надісланий на розгляд Гуманітарній раді ОНТУ.

Додаткові:

1. <https://journal.philosophy.ua/>
2. <https://tureligious.com.ua/>
3. <https://philosophvsm.jimdo.com>
4. www.filosof.com.ua – бібліотека праць з філософії
5. <http://filosof.historic.ru> – електронна бібліотека праць з філософії.
6. <http://www.gumer.info/> - електронна бібліотека філософських текстів.
7. <http://krotov.info> – бібліотека філософських та релігійних текстів.
8. <http://platonanet.org.ua/> - електронна бібліотека праць філософів та підручників з філософії.

